

ulica pored sadašnjih. Takav bi potez, ističe autor, imao snažno političko značenje jer bi se u gradu podigla razina demokratičnosti i pokazala želja za razvojem povijesne samosvijesti. Giuricin prilaže i zakonodavne motive koji bi, barem u teoriji, trebali jamčiti dvojezičnost za Rijeku i ostala mjesta gdje postoji autohtona talijanska manjina, mjere koje se temelje na međunarodnim ugovorima između Republike Hrvatske i Republike Italije. Na koncu autor zaključuje kako je došlo vrijeme da se Rijeka suoči sa svojom prošlošću bez predrasuda te sugerira da bi postupno uvođenje dvojezičnosti, uza zajedničke napore gradske uprave, urbanista, povjesničara, istraživača, predstavnika talijanske zajednice, *esula* i dr., moglo dovesti do rezultata koji bi svima bili od koristi te grad dodatno kulturološki i društveno uzdignuli.

I u svojem dvadeset i petom izdanju, *Ricerche sociali* rovinjskoga Centra za povijesna istraživanja nastavljaju donositi izvorne radove o pitanjima povezanim s istarskom i dalmatinskom društvenom poviješću i svakodnevicom, pridonoseći pritom konstantnom razvoju poznavanja takve problematike. Raznolikost tema koje su i u ovome broju prisutne – što vremenski, što geografski i tematski – dodatno potvrđuje tu činjenicu, svrstavajući časopis u kategoriju nezaobilazne građe za svakoga tko se želi baviti društvenim pitanjima istočnoga Jadrana.

Diego Han

Vržite mi želizni križ, izložba povodom 100. godišnjice završetka Prvoga svjetskog rata, Medulin, 29. rujna – 13. studenoga 2018.

U Multimedijalnom centru Općine Medulin (3MC) u povodu obilježavanja 100. godišnjice završetka Prvoga svjetskog rata upriličena je od 29. rujna do 13. studenoga 2018. izložba *Vržite mi želizni križ* autora Andreja Badera. Kruna je to višegodišnjega autorova znanstvenog djelovanja na temu Prvoga svjetskog rata, s posebnim osvrtom na boravak Istrana u logoru Gmünd u Austriji. Tehničku pripremu izložbe osigurali su Nenad Cukon iz Udruge airsoft klub Mutila i Sonja-Barbara Bader iz Općine Medulin.

Postavom ove izložbe, iznimnim fotomaterijalom, pisanom građom te predmetima koji materijalno svjedoče o razdoblju Velikoga rata željelo se

otrgnuti od zaborava sjećanje na sve mještane današnje Općine Medulin čije su osobne i obiteljske životne priče ratna zbivanja zauvijek promijenila. Izložba prikazuje fragmente života Premanturaca, Banjolaca, Pomeraca, Vinkuranaca i Medulinaca, koji su u ratu sudjelovali kao vojnici na bojištima ili su pak kao civilni evakuiranci odvedeni od svojih domova kako bi teške ratne godine proveli u logorima Gornje i Donje Austrije, Štajerske, Češke, Moravske i Mađarske. Izložba se također osvrnula i na život mještana te pripadnika austro-ugarske vojske, posjet carske obitelji području današnje Općine Medulin, kraj rata te početak, odnosno nastavak života neposredno po njegovu završetku. Naslov izložbe dolazi iz oporuke Marije Lorencin, Medulinke koja je u njoj od vlastite djece tražila da se postavljanjem željeznoga križa na njezin grob spriječi zaborav na njezinu smrt: „Vržite mi željezni križ, vržite mi na greb željezni križ, ne drveni, kad narestete i tornate se, da znate di san zakopana.“ Okupila je, na rastanku, svoju djecu u mjestu Březová nad Svitavou u Češkoj i prenijela im svoju posljednju želju. Umrla je 27. prosinca 1915.

Izložba je podijeljena u nekoliko dijelova, možemo je ugrubo podijeliti na civilnu i vojnu stranu rata. U civilnome dijelu upriličen je ambijent koji bi trebao imitirati unutrašnjost barake u izbjegličkim logorima, s originalnim predmetima i odjećom iz toga razdoblja. U vojnome je dijelu izrađen ambijent bunkera i rova, izloženo je nekoliko komada onodobnoga hladnoga i vatrenoga oružja te mnogo fotografija. Poseban pano otvara temu vojnika koji su nakon zarobljenštva te potom Listopadske revolucije nastavili ratovati u Ruskom građanskom ratu. Poseban pano donosi imena mještana današnje Općine Medulin koji su u izbjegličkim logorima ili na bojišnicama izgubili živote tijekom Prvoga svjetskog rata.

Izložba je zatvorena 13. studenoga 2018. prigodnim predavanjima Andreja Badera („Tri otvorena pitanja o Prvom svjetskom ratu“) i Davida Orlovića („Atlas zarobljenštva u Rusiji“). U višegodišnjem programu obilježavanja stote godišnjice Prvoga svjetskog rata u Istri ova je izložba vrlo značajan prinos poznavanju životnih uvjeta civilnoga stanovništva, koje je upravo u južnoj Istri, premda relativno daleko od bojišta, bilo snažno pogođeno ratnim događanjima.

David Orlović